

ORIENTACINIŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS ANTROJE KLASĖJE: UGDYMO PROCESO DALYVIŲ PATIRTYS

Agnė Teresevičiūtė

Vilniaus universitetas, Lietuva

El. paštas: *agne.tereseviciute@fsf.stud.vu.lt*

Įvadas

Orientavimosi aplinkoje gebėjimų ugdymas – svarbi šiandieninio visuomeninio ugdymo dalis. Žukauskienė (2012) pastebi, kad vaikų erdvinio mąstymo gebėjimai nuo vidurinėsios vaikystės pradžios vis gerėja. Tyrimai rodo, kad aktyvios tyrinėjimo strategijos yra veiksmingos pradinių klasių mokinių navigacijos sėkmei: gebėjimui nustatyti kryptį, planuoti maršrutą, judėti erdvėje naudojantis žemėlapiu ar kita priemone (Blades, Hudson, Sockeel, & Courbois, 2022). Taigi, anot autorių, orientacinės veiklos stiprina erdvinį mąstymą ir pažintinius gebėjimus.

Mokantis už klasės ribų susidaro geresnės sąlygos patirtiniam mokymuisi, kuris yra svarbi sąlyga erdvinio mąstymo ir orientavimosi aplinkoje gebėjimų ugdymuisi (Makarskaitė-Petkevičienė & Pupeikienė, 2022). Tokiose pamokose mokiniai gali tiesiogiai tyrinėti aplinką – stebėti jos objektus, keliauti po vietas ir atlikti orientavimosi užduotis naudojantis žemėlapiu. Tokia praktinė veikla lavina gebėjimą nustatyti kryptis, suvokti atstumus ir priimti sprendimus. Taip mokydami mokiniai geriau pažįsta aplinką, sukaupia visapusiškos mokymosi patirties, pasiekia geresnių rezultatų (Lang & Quon, 2022). Tyrinėdami realią aplinką mokiniai mokosi pastebėti įvairius kultūros ir gamtos objektus, rasti tarp jų ryšius. Tokia veikla padeda geriau suprasti vietovės struktūrą, ugdo gebėjimą orientuotis skirtingose situacijose ir skatina aktyvų mokymąsi.

Vyresnių klasių mokinių mokymosi tyrimai parodė, kad tarp žemėlapių skaitymo ir kritinio mąstymo įgūdžių sprendžiant problemas yra stipri koreliacija (Aladağ, Arıkan, & Özenoğlu, 2021). Kritinio mąstymo gebėjimai yra neatsiejama šiuolaikinio mokymosi dalis. Jie apima sąžiningumo ir atsakomybės prisiėmimo, analizavimo, klausimų kėlimo, argumentų paieškos, drąsos keisti savo nuomonę ar prisipažinti suklydus gebėjimus (Bakonis ir kt., 2014). Praktinės veiklos, tokios kaip orientavimosi užduotys ir aplinkos tyrinėjimas, sudaro sąlygas mokiniams taikyti kritinį mąstymą realiose situacijose, analizuoti informaciją ir daryti išvadas.

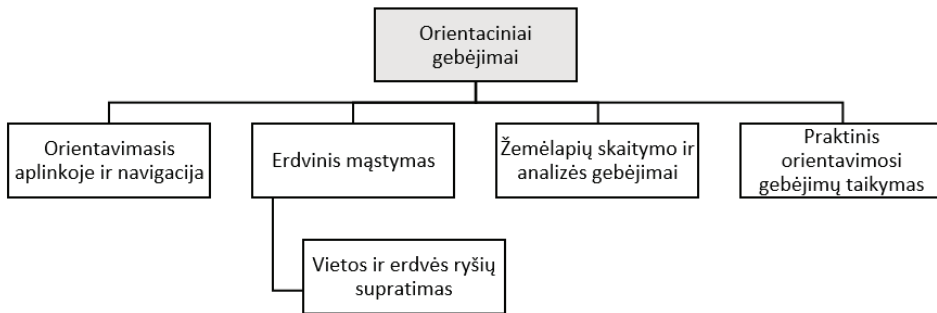
Tyrinėjimu grįstos veiklos taip pat skatina mokinių bendradarbiavimą, nes mokiniai dirbdami grupėse turi nuolat diskutuoti, dalintis pastebėjimais ir kartu ieškoti sprendimų (Kidman & Chakraborty, 2022). Tokiose veiklose mokiniai mokosi išklausyti vienas kitą, argumentuoti savo nuomonę ir kartu susitarti dėl tolimesnių veiksmų. Bendradarbiavimas ugdo ne tik socialinius gebėjimus, stiprina tarpusavio pasitikėjimą, bet ir skatina aktyvų mokinių įsitraukimą į mokymosi procesą. Kaip jau buvo minėta anksčiau, aktyvus mokinių dalyvavimas yra svarbi ankstyvojo

geografijos mokymosi sąlyga, nes tik per patirtis mokiniai gali geriau suprasti aplinką ir jos reiškinius.

Taigi, orientaciniai gebėjimai pradiniam ugdyme siejami su gebėjimu suprasti ir naudoti erdvinę informaciją kasdienėje aplinkoje. Jie apima orientavimąsi aplinkoje ir navigaciją, erdvinį mąstymą, vietos ir erdvės ryšių supratimą, žemėlapių skaitymo bei analizės gebėjimus ir praktinį orientavimosi įgūdžių taikymą. Tyrimai rodo, kad navigacijos įgūdžiai ir erdvinės informacijos interpretavimas yra svarbi orientavimosi gebėjimų dalis, nes padeda mokiniams geriau suvokti aplinkos struktūrą, objektų padėtį, kryptis, atstumus ir ryšius tarp skirtingų vietų (Gersmehl & Gersmehl, 2007; Nazareth ir kt., 2019). Erdvinis mąstymas apima tokius komponentus kaip vizualizacija, mentalinė rotacija, konstravimas ir erdvinė orientacija, kurie svarbūs mokantis orientavimosi aplinkoje ir kitų su erdve susijusių dalykų (Bufasi ir kt., 2024). Pradinėse klasėse šie gebėjimai ugdomi per artimiausios aplinkos pažinimą, judėjimą erdvėje, žemėlapių naudojimą bei praktines veiklas, kurios padeda mokiniams ne tik suprasti erdvinius ryšius, bet ir juos taikyti realiose situacijose, pavyzdžiui, planuojant maršrutą ar orientuojantis naujoje vietoje (Græsli & Lien, 2024; Seyhan, 2019; Zisi & Klonari, 2022). Orientacinių gebėjimų struktūra pateikiama 1 paveiksle.

1 paveikslas

Orientacinių gebėjimų struktūra pradiniam ugdyme

Pastaba. Sudaryta autorės, remiantis Bufasi ir kt., 2024; Gersmehl & Gersmehl, 2007; Græsli & Lien, 2024; Nazareth ir kt., 2019; Seyhan, 2019; Zisi & Klonari, 2022

Šiame straipsnyje norima pasidalinti pradedančiosios mokytojos patirtimi apie antros klasės mokinių orientacinių gebėjimų ugdymą ugdomajai veiklai pasirinkus orientacinio žygio formą.

Orientaciniame žygyje dalyvavo 19 antros klasės mokinių. Veikla buvo organizuojama grupinio darbo principu – mokiniai suskirstyti į keturias heterogenines grupes po penkis asmenis. Už veiklos įgyvendinimą ir mokinių saugumą buvo atsakingos dvi mokytojos, kuravusios po dvi grupes.

Idėją šiai veiklai davė VU dėstytojos Aušra Žemgulienė ir Rita Makarskaitė-Petkevičienė Vaikystės pedagogikos II kurso studentams dėščiusios *Gamtamokslinio ir socialinio raštingumo ugdymo: praktinio krašto pažinimo* kursą. Mokymasis orientaciniame žygyje ir jame patirtos emocijos skatino šią ugdymo formą išbandyti antroje klasėje ir pačiai patirti kaip mokiniai orientuojasi aplinkoje, įvertinti užduočių tinkamumą ir veiksmingumą mokiniams. Žygyje buvo naudotos tiek dėstytojų parengtos, tiek naujai sukurtos užduotys, adaptuotos mokinių amžiui, o maršrutas buvo sutrumpintas, modifikuotas, kad būtų įveikiamas 7–9 metų amžiaus mokiniams.

Užduotys ir jų atlikimas

1. *Vilnelės upė. Naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais sužinokite, kur ji prasideda ir koks jos ilgis. Nustatykite, kuriame Vilnelės krante įsikūręs Taikomosios dailės muziejus* (2 pav.). Visos keturios grupės naudodamos išmaniuosius telefonus nurodė teisingą upės pradžios vietą (*netoli Vindžiūnų kaimo, pasienyje su Baltarusija*) ir upės ilgį (*apie 80 km*). Taigi, informacija susirado. Dvi grupės (1 ir 3) su mokytojos pagalba nurodė, kurioje upės pusėje yra Taikomosios dailės muziejus (*kairėje*), kitos dvi grupės – *nenurodė*. Vadinasi, visoms antrojų grupėms ši užduotis buvo sunki. Mokiniams teko paaiškinti, kaip nustatomi upės krantai (*žiūrėti pasroviui, tuomet kairė ranka rodys kairįjį krantą, dešinė – dešinįjį*). Mokiniams tai buvo nauji-

ena ir jie džiaugėsi tai sužinoję.

2 paveikslas

Pirmieji įrašai veiklos lapuose

2. Karaliaus Mindaugo paminklas. Koks pastatas yra Karaliui Mindaugui už nugaros? Raskite informacinėje lentelėje kada paminklas pastatytas. Apskaičiuokite, kiek jam metų.

3 paveikslas

Užduotis prie Karaliaus Mindaugo paminklo

Analizuojant mokinių atsakymus nustatyta, kad visos grupės teisingai atpažino už Karaliaus Mindaugo paminklo esantį pastatą – Lietuvos nacionalinį muziejų (3 pav.), taip parodydamos gebėjimą nusakyti objekto padėtį kito objekto atžvilgiu, kas atitinka BUP (2022) matematikos ugdymo turinį, susijusį su erdvinių santykių supratimu pradiniam ugdyme. Visi mokiniai gebėjo perskaityti informacinę lentelę ir rasti paminklo pastatymo datą (2003 m.). Skaičiuojant, kiek paminklui metų, daliai antrojų prirėkė mokytojos pagalbos, tačiau pateikus paprastą paaiškinimą, mokiniai gebėjo suprasti skaičiavimo principą.

3. Paminklas Mstislavui Dobužinskiui. M. Dobužinskis yra nutapęs Tilto gatvę. Pažiūrėkite į ją. Kuo skiriasi Tilto gatvė dabar ir nuo M. Dobužinskio paveikslo? Įvardykite bent du skirtumus. Visos grupės nurodė skirtingus dalykus: 1 grupė – nėra takelio ir medžio; 2 grupė – namelio, nėra takelio; 3 grupė – nėra takelio, medžių yra; 4 grupė – namelio nėra, kitur bažnyčia. 4 paveiksle vaizduojamas šios užduoties atlikimas.

4 paveikslas

Paminklas M. Dobužinskiui Tilto gatvė (1913 m.)

Realus vaizdas šiandien

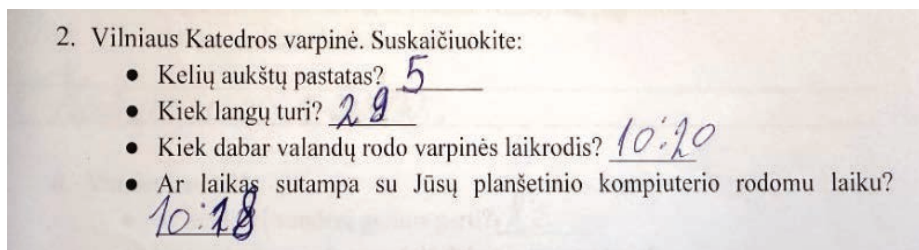

4. Vilniaus Arkikatedra bazilika. Kelintais metais ji pastatyta? Kuris išorinis katedros fragmentas jums gražiausias? Pateikti atsakymai: 1 grupė – 1801 m., fragmentas: jautis; 2 grupė – 1253 m., fragmentas: moteris su kryžiumi; 3 grupė – 1801 m., fragmentas: žmogus su jaučiu; 4 grupė – 1253 m., fragmentas: varpinė. Įdomu, kad 2 ir 4 grupės buvo parašiusios teisingus metus, vėliau suabejojo ir nubraukė – pateikė klaidingus atsakymus, nurodydami Mindaugo karūnavimo metus.

5. Vilniaus Katedros varpinė. Kokios užduotys buvo pateiktos šioje stotelėje, vaizduojama 5 paveiksle.

5 paveikslas

Užduotys prie Varpinės

Pastebėta, kad grupės taikė skirtingas skaičiavimo strategijas: kai kurių grupių nariai pasidalino aukštus ir juose suskaičiavo langus, paskui langus sudėjo; kitose grupėse kiekvienas narys skaičiavo visus langus ir stebėjo, kuris rezultatas pasikartos – tas bus teisingas. Mokinių atsakymuose Varpinės aukštų skaičius variavo nuo 4 iki 7 (teisingas atsakymas: antžeminės Varpinės dalies 4 aukštai,

tačiau kai kurie aukštai turi kelias langų eiles – tai mokinius ir klaidino). O langų mokinių grupės priskaičiavo nuo 29 iki 39 langų. Straipsnio autorės skaičiavimu, varpinėje yra 37 langai. Akivaizdu, kad buvo suklysta.

Įdomu, kad Vilniaus katedros varpinės laikrodis turi tik valandinę rodyklę, o kitoje rodyklėje, pažymėtoje mėnuliu, rodoma mėnulio fazė. Visos grupės teisingai nustatė valandą – 10 valanda, tačiau minutes, dėl tokios ypatingos antrosios rodyklės, visos grupės įvardijo tas pačias, nors mokiniai į šią stotelę atėjo skirtingu laiku. Jie negalėjo žinoti, kad antroji rodyklė nėra skirta minutėms skaičiuoti. Tad kai kurių grupių nustatytas laikas sutapo su realiuoju, o kitų – ne. Šis Vilniaus varpinės laikrodžio paslapties įminimas dar ilgai buvo mokinių diskusijų objektu.

6. Plytelė „Stebuklas“. Tikima, kad menininko Gitenio Umbraso sukurta plytelė, jei apsisuksi aplink savo ašį ir sugalvosi norą, jį išpildys. Apsisukite kiekvienas aplink savo ašį ant plytelės – sugalvokite po vieną norą. Nusifotografuokite. Veiklos akimirka užfiksuota 6 paveiksle.

6 paveikslas
Tikintis stebuklo...

Kai kurie mokiniai garsiai reiškė savo norus: *Aš noriu šuniuko; Noriu, kad mano šuniui kuo greičiau sueity daugiau metų; Aš su broliu labai norime, kad mūsų šuniukas pasveiktų; O aš norėjau paprašyti, kad iš Kalėdų senelio gaučiau tokią maikę; Aš prašiau, kad gaučiau dvi labai gražias sukneles iš „Temu“.* Kažkas jau dalinosi įvykusiais stebuklais: *Aš tikėjau, kad namie pastatysiu Gedinino pilį ir pastačiau.* Vienas mokinys abejojo stebuklais: *Mano noras jau niekada neišsipildys. Mano močiutė jau niekada nepasveiks...*

Kaip matyti, mokinių norai buvo skirtingo pobūdžio: dalis jų buvo susiję su materialiais dalykais, o kai kurių norai, susiję su artimųjų ar augintinių sveikata.

Praėjus keliems mėnesiams mokinių buvo paklausta, ar jų norai, išsakyti ant stebuklų plytelės, išsipildė. Pastebėtas gilesnis šios užduoties emocinis turinys, nei buvo tikėtasi. Mokiniai ne tik dalijosi savo patirtimis, bet ir parodė skirtingus emocinius bei socialinius poreikius. R. Žukauskienė (2012) pastebi, kad mažiau savanaudiški yra tie vaikai, kurių skirstymo principų supratimas yra aukštesnio lygmens. Tai galima pastebėti ir šioje situacijoje: kai kurie vaikai, turėdami galimybę paprašyti ko nors sau, išsakė prašymus dėl kitų gerovės. L. Rakickienės (2020) teigimu, 7–8 metais vaikas vis geriau geba atsižvelgti į kito žmogaus poreikius, todėl stiprėja jų empatijos jausmas. Taigi, šiuo atveju mokiniai demonstravo socialinį brandumą ir gebėjimą pastebėti kitų patiriamus sunkumus.

Ši situacija leido pergaltoti ir mokytojo vaidmens svarbą. Net ir paprastose veiklose gali rasti sąlygos ugdyti mokinių empatijai, atsiskleisti jų emociniams išgyvenimams, todėl svarbu sukurti saugią aplinką atviram dalijimuisi ir jautriai

reaguoti į mokinių pasisakymus. Tokios diskusijos gali prisidėti prie mokinių socialinio ir emocinio sąmoningumo ugdymo, padėti geriau pažinti kitus ir save.

7. Interviu su nepažįstamu žmogumi apie Vilnių. Pakalbinkite nepažįstamąjį užduodami du klausimus apie Vilnių. Ko klausėte? Ką sužinojote?

Analizuojant mokinių pateiktus klausimus ir gautus atsakymus apie Vilnių (žr. 1 lentelę ir 7 pav.), tenka pastebėti, kad pradžioje mokiniai buvo sutrikę: dvi grupės pirmą kartą apklausė tą patį respondentą, o paskatinius pasirinkti skirtingus asmenis, mokiniai klausimus jau pateikė kitiems praeiviams.

1 lentelė.

Praeivių atsakymai į mokinių klausimus

Grupė	Klausimas	Respondento 1 atsakymas	Respondento 2 atsakymas
1	<i>Ar gražus Vilnius?</i>	<i>Taip, labai gražus.</i>	<i>Gražus.</i>
	<i>Ar graži eglutė?</i>	<i>Irgi labai graži.</i>	<i>Labai graži.</i>
2	<i>Kaip jums sekasi?</i>	<i>Gerai.</i>	-
3	<i>Ar graži eglutė?</i>	<i>Labai graži man šiais metais</i>	<i>Labai.</i>
	<i>Ar Vilniaus kavinėse skanus maistas?</i>	<i>Skanus.</i>	<i>Taip.</i>
4	<i>Kas patinka Vilniuje?</i>	<i>Patinka, vaikai.</i>	-

Kai kuriems mokiniams buvo sunku užrašyti atsakymus dėl rašymo gebėjimų skirtumų, o kitiems buvo svarbiau paklausti, o ne užrašyti (jiems patinka klausinėti, bet rašyti nepatinka), todėl kai kurios skiltys liko tuščios. Mokytoja, stebėjusi veiklą, pažymėjo, kad daugeliui vaikų buvo nejauku kreiptis į nepažįstamus, tačiau grupėje visada atsirasdavo bent vienas mokinys, kuris drąsiai ėmėsi užduoties. Šie pastebėjimai rodo, kad interviu ne tik ugdo komunikacinius gebėjimus, bet ir ugdo drąsą bendraujant su kitais, ieškant informacijos ir pan.

7 paveikslas

Pora klausimų praeiviams

8. Vilniaus Kalėdų eglutė. Kokias užduotis mokiniams teko atlikti šioje stotelėje, pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė.

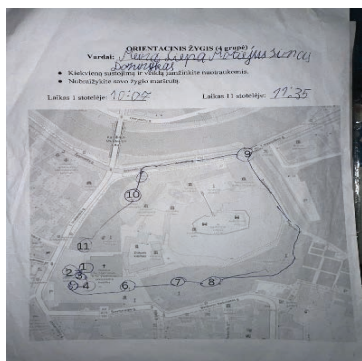
Mokinių atliktų užduočių atsakymai

Užduotys	1 grupės atsakymai	2 grupės atsakymai	3 grupės atsakymai	4 grupės atsakymai
Suraskite ir užrašykite bent 2 gamtos daiktus, naudojamas Kalėdų eglutės puošyboje?	1. <i>Samanos</i> 2. <i>Kankorėžiai</i> 3. <i>Eglė</i> 4. <i>Sakai</i>	1. <i>Kankorėžiai</i> 2. <i>Mažos eglutės</i>	1. <i>Eglutė</i> 2. <i>Samanos</i> 3. <i>Kankorėžiai</i>	1. <i>Kankorėžiai</i> 2. <i>Šakos</i> 3. <i>Gyva eglė</i> 4. <i>Mažos eglutės</i>
Suraskite ir užrašykite bent 2 žmogaus sukurtus daiktus, naudojamus Kalėdų eglutės puošybai?	1. <i>Žaisliukai</i> 2. <i>Lemputės</i> 3. <i>Girliandos</i> 4. <i>Šakos [dirbtinės]</i>	1. <i>Dovanos</i> 2. <i>Lemputės</i> 3. <i>Žaisliukai</i> 4. <i>Apšvietimai</i>	1. <i>Žaisliukai</i> 2. <i>Lemputės</i> 3. <i>Pakyla</i>	1. <i>Dovanos</i> 2. <i>Žaisliukai</i> 3. <i>Lemputės</i> 4. <i>Žvaigždė</i>
Kokius daiktus buvo lengviau rasti – gamtos ar žmogaus sukurtus? (Pažymėti)	<i>Gamtos (pažymėta)</i>	<i>Žmogaus (pažymėta)</i>	<i>Žmogaus (pažymėta)</i>	<i>Žmogaus (pažymėta)</i>
Pažymėkite eglės vietą žemėlapyje skaičiumi 8.	<i>Teisingai pažymėjo vietą žemėlapyje.</i>	<i>Klaidingai pažymėjo vietą žemėlapyje.</i>	<i>Teisingai pažymėjo vietą žemėlapyje.</i>	<i>Teisingai pažymėjo vietą žemėlapyje.</i>
Nusifotografuokite.	<i>Yra nuotrauka.</i>	<i>Yra nuotrauka.</i>	<i>Yra nuotrauka.</i>	<i>Yra nuotrauka.</i>

Kiti mokinių grupių atliktų užduočių įrodymai pateikti 8 paveiksle. Gaila, kad jų nebuvo paklausta, kas lėmė, kad vieniems mokiniams tarp kalėdinės eglutės puošmenų buvo lengviau rasti gamtos, o kitiems – žmogaus sukurtus daiktus.

8 paveikslas

Mokinių atliktos užduotys: eglės pažymėjimas plane ir asmenukė

9. Paminklas Didžiajam kunigaikščiui Gediminui. Kas autoriai? Kurioje paminklo vietoje įrašyti autorių vardai?

Mokiniai, tyrinėję paminklą Gediminui (žr. 9 pav.) sužinojo, kad paminklą kūrė du autoriai: Vytautas Kašuba ir Mindaugas Šnipas. Dvi grupės (1 ir 3) iš keturių nurodė juos abu, tačiau 3 grupė nenurodė, kur tai yra parašyta (*apačioje*). Kitos grupės nurodė vieną autorių – Vytautą Kašubą ir parašė, kurioje vietoje įrašyti autorių vardai (*paminklo apačioje*).

9 paveikslas

Mokiniai tyrinėja paminklą Gediminui

10. Pažiūrėkite į Gedimino kalną. Jo aukštis 48 m. Pagalvokite, tai kalva, ar kalnas. Atsakymą pagrįskite. Paaiškinkite, dėl ko susidaro kalno nuošliaužos.

1 grupės mokiniai pateikė tokį atsakymą: *Užduotyje parašyta kalnas, vadinasi kalnas*. O apie nuošliaužas jie samprotavo taip: *Dėl to, kad žemės krenta, klimato*. Nors atsakymas nėra rišlus, bet, akivaizdu, kad nuošliaužų susidarymo kaltininkė mokiniai laiko klimato kaitą.

2 ir 4 grupių atsakymai trumpi: *Kalnas. Nuo vandens*. O iš kur tas vanduo, atsakyme visai neatsispindi. 3 grupė suabejoja, kad Gedimino kalnas yra kalnas. Ji teigia: *Ne ir pagrindžia todėl, kad kalnas prasideda nuo 500 m*. Visuomeninio ugdymo vadovėliuose tikrai buvo paminėta, kad Lietuvoje kalnų nėra, tik kalvos. Įgytas žinias ši grupė ir pritaikė atlikdama šią užduotį. O nuošliaužos, *jų nuomone*, susidaro *dėl žmonių ir svorio*. Galima tik nuspėti, kad vaikai mintyje turi žmonių neatsakingą elgesį aplinkoje ir didelę pilies masę.

11. Vandens stotelė. Ar bet kokį vandenį galima gerti? Kuo skiriasi vandens stotelė dabar ir nuotraukoje vaizduojama? Kodėl vandens stotelė dabar uždengta? Kokios yra 3 vandens būsenos?

Kaip matyti, ši užduotis plati, struktūrinė. Reikia remtis ir turimomis žiniomis, ir naudotis pateikta informacija (žr. 10 pav.).

10 paveikslas

Vandens stotelės kaita

Google maps (2025-07)

Vaizdas žygio dieną (2025-12-10)

Mokinių atsakymai rodo, kad visos grupės suprato, jog ne bet kokį vandenį galima gerti. Pastebėta, kad mokiniai geba pastebėti aplinkos pokyčius: dalis grupių nurodė, kad *vandens stotelė uždengta*, o kitos pastebėjo, kad *trūksta balionų ar nėra gėlių*. Atsakymai apie vandens stotelės uždengimą gali rodyti mokinių supratimą apie vandens būsenų kaitą. Kai kurie mokiniai pateikė gana vaizdingus atsakymus. Pavyzdžiui, *Nu, tiesiog [vanduo] sušaltų, kelias minutes tiesiog pabėgtų, tada sušaltų ir kaip šiaudukas tada bėgtų viduje, o iš išorės būtų ledas*. Tačiau rašymas kartais riboja mokinių galimybes aiškiai perteikti savo žinias.

Į klausimą apie tris vandens būsenas mokiniai atsakė skirtingai. Dalis naudojo išmoktas sąvokas: *ledas, skystis, garai*, o kiti – tik apibūdino (*šaltas, karštas*). Nors BUP (2022) nurodo, kad pirmoje klasėje mokiniai mokosi atpažinti vandens kietąją, skystąją ir dujinę būsenas bei stebėti, kaip vanduo pereina iš vienos būsenos į kitą (BUP, 2022, Mokymo(si) turinys „Medžiagos. Vandens būsenos“), mokinių atsakymai rodo, kad jie turi pagrindines žinias apie vandens savybes ir geba stebėti pokyčius, tačiau tikslūs moksliniai terminai dar tik formuojasi ir ši žinių taikymo kitame kontekste užduotis nebuvo pilnai atlikta.

Apibendrinimas

Pedagoginės praktikos metu ugdomoji veikla už mokyklos sienų buvo organizuota pirmą kartą, todėl tyrimo pradžioje buvo aktualu įvertinti, kaip mokiniai elgsis kitoje edukacinėje aplinkoje, ar gebės savarankiškai ir bendradarbiaudami

atlikti užduotis bei ar ši patirtis sudarys sąlygas patirti pažinimo džiaugsmą. Stebint mokinių veiklą orientacinio žygio metu, analizuojant jų veiklos lapus ir apibendrinant refleksijas, išryškėjo tiek stipriosios, tiek tobulintinos šios ugdomosios veiklos pusės. Nustatyta, kad pavyko įtraukti mokinius į informacijos apie istorinius, kultūrinius ir gamtinius Vilniaus objektus rinkimą, lavinti jų pastabumą, atidumą ir stebėjimo gebėjimus, telkti komandiniam darbui bei palaikyti aktyvų dalyvavimą atliekant praktines užduotis grupėse. Taip pat atsiskleidė galimybės stiprinti mokinių santykį su aplinka ir jos objektais, kadangi mokymasis vyko tiesiogiai juos stebint, o ugdymo proceso organizavimas leido užtikrinti mokinių saugumą, išlaikyti jų organizuotumą, susitelkimą ir sklandžiai įgyvendinti orientacinio žygio uždavinius. Be to, nustatyta, kad laikas buvo valdomas tinkamai, nes užduotys nebuvo per ilgos, o visas žygis vyko optimaliu tempu.

Kitą kartą tikslinga tobulinti užduočių formuluotes, jų pateikimą, informacijos paieškos organizavimą ir suaugusiųjų įsitraukimą į veiklą. Nustatyta, kad antros klasės mokiniams sudėtinga suprasti iš kelių dalių sudarytas užduotis, todėl ateityje jas reikėtų pateikti aiškiau ir struktūruočiau, kiekvieną užduoties punktą išskiriant atskiru ženkliniu. Taip pat būtų svarbu iš anksto pateikti atrinktas informacijos šaltinių nuorodas, nes dalis mokinių atsakymus rado naudodamiesi dirbtinio intelekto pateikiamais paieškos atsakymais, todėl susidarė nevienodos darbo sąlygos ir tempas. Be to, tikslinga didinti suaugusiųjų, dalyvaujančių orientaciniame žygyje, skaičių, nes vienam mokytojui dirbant su keliomis grupėmis vienu metu mažėja galimybės kryptingai stebėti mokinių mokymąsi, samprotavimą ir problemų sprendimą. Esant galimybei, į tokią veiklą vertėtų įtraukti mokinių tėvus ar kolegas, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos ne tik užtikrinti mokinių saugumą, bet ir nuosekliau stebėti ugdymo procesą.

Pastaba

Nuotraukos autorių.

Literatūra

- Aladağ, E., Arıkan, A., & Özenoğlu, H. (2021). Nature education: Outdoor learning of map literacy skills and reflective thinking skill towards problem-solving. *Thinking Skills and Creativity*, 40(2), Article 100815. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100815>
- Bakonis, E., Grinytė, L., Indrašienė, V., Jarienė, R., Penkauskaitė, U., Penkauskienė, D., & Rakovas, T. (2014). *Kritinio mąstymo ugdymo mokomoji medžiaga mokinių ir jaunimo organizacijų nariams [Teaching material for the development of critical thinking for students and members of youth organizations]*. VšĮ Šiuolaikinių didaktikų centras. <https://sdcentras.lt/wp-content/uploads/024-leidinio-tekstas-kritinio-mastymo-ugdymo-mokomoji-medziaga-mokiniu-ir-jaunimo-organizaciju-nariams.pdf>
- Bufasi, E., Čakāne, I., Greitans, K., Dudareva, I., & Namsone, D. (2024). Lesson study as a professional development model for teaching spatial ability in primary STEM. *Education Sciences*, 14(5), Article 512. <https://doi.org/10.3390/educsci14050512>

- Farran, E. K., Blades, M., Hudson, K. D., Sockeel, P., & Courbois, Y. (2022). Spatial exploration strategies in childhood: Exploration behaviours are predictive of navigation success. *Cognitive Development, 61*, Article 101153. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2021.101153>
- Gersmehl, P. J., & Gersmehl, C. A. (2007). Spatial thinking by young children: Neurologic evidence for early development and “educability”. *Journal of Geography, 106*(5), 181–191. <https://doi.org/10.1080/00221340701809108>
- Græslis, J. A., & Lien, G. (2024). How can children best learn map skills? A step-by-step approach. *European Early Childhood Education Research Journal, 32*(5), 909–924. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2024.2322528>
- Kidman, G., & Chakraborty, D. (2022). Inquiry-based practices in primary school geography. In G. Kidman & D. Schmeinck (Eds.), *Teaching primary geography (pp. 95–111)*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-99970-4>
- Lang, C., & Quon, C. (2022). Fieldwork in primary geography: Australia. In G. Kidman & D. Schmeinck (Eds.), *Teaching primary geography*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-99970-4_8
- Makarskaitė-Petkevičienė, R., & Pupeikienė, J. (2022). Orientavimasis aplinkoje ir jos pažinimas: veiklos įvairovės ir mokymosi tyrinėjant aspektai [Orientation in the environment and its cognition: Diversity of activities and aspects of learning through inquiry]. *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje / Natural Science Education in a Comprehensive School, 28*, 36–56. <https://doi.org/10.48127/gu/22.28.36>
- Nazareth, A., Newcombe, N. S., Shipley, T. F., Velazquez, M., & Weisberg, S. M. (2019). Beyond small-scale spatial skills: Navigation skills and geoscience education. *Cognitive Research: Principles and Implications, 4*(1), Article 17. <https://doi.org/10.1186/s41235-019-0167-2>
- Rakickienė, L. (2020). *Mokyklinio amžiaus vaiko ir jaunuolio kognityviosios ir socialinės-emocinės raidos aprašas [Description of cognitive and social-emotional development of school-age children and adolescents]*. <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/VAIKO-RAIDOS-APRASAS.pdf>
- Şeyhan, A. (2019). Out-of-school learning to achieve the spatial perception skills: A case study. *Review of International Geographical Education Online, 9*(3), 618–638. <https://doi.org/10.33403/rigeo.630353>
- Zisi, C., & Klonari, A. (2022). Investigating Greek kindergartners’ spatial abilities: Are they the best they can be? *European Journal of Geography, 13*(3), 1–18. <https://doi.org/10.48088/ejg.c.zis.13.3.001.018>
- Žukauskienė, R. (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris [Developmental psychology: An integrated approach]*. Margi raštai.

Summary

DEVELOPMENT OF ORIENTATION SKILLS IN SECOND GRADE: EXPERIENCES OF PARTICIPANTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Agnė Teresevičiūtė

Vilnius University, Lithuania

Environmental orientation skills, their development in primary education, and their significance for environmental awareness, critical thinking, and learning outcomes have been widely discussed in scholarly literature. Based on recent theoretical and empirical research, a framework of orientation skills for primary education was developed. It includes the following components: orientation and navigation, spatial thinking, map reading and analysis, practical application of orientation skills, and understanding relationships between place and space.

This article presents a case of learning outside the classroom: an orienteering hike for second-grade students comprising 11 stations with designated exercises at each. The hike was designed and organized by the author of the article, a Vilnius University student, during her teaching practice. Four groups of students, equipped with a map of Vilnius Old Town and worksheets, navigated between stations to complete the assigned challenges.

Analysis of the worksheets and students' reflections revealed several successful aspects of the educational activity (the orienteering hike): 1) engaging students in collecting information about historical, cultural, and natural sites in Vilnius; 2) developing students' attentiveness, concentration, and observation skills; 3) encouraging teamwork and maintaining students' active participation during group assignments; 4) strengthening students' connection with their environment; 5) organizing the educational process and ensuring student safety; and 6) managing time efficiently, as the exercises were not overly long and the duration of the hike was optimal.

Areas for improvement include the formulation of exercises. More structured instructions should be provided, as second-grade students may find multi-sentence tasks challenging to comprehend. In future implementations, when students are required to search for information online, it would be beneficial to provide specific links or resources, ensuring that all learners can work at a similar pace and have equal opportunities to complete assignments effectively. Additionally, involving parents or colleagues during outdoor learning activities could allow the organizer to focus more effectively on observing and supporting the learning process.

Keywords: environmental awareness, primary school students, orientation skills, orienteering hike, analysis of worksheets

Cite as: Teresevičiūtė, A., (2026). Orientacinių gebėjimų ugdymas antroje klasėje: ugdymo proceso dalyvių patirtys [Development of orientation skills in second grade: Experiences of participants in the educational process]. *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje / Natural Science Education in a Comprehensive School*, 32, 123–135. <https://doi.org/10.48127/gu/26.32.123>